

Het is begrijpelijk, dat BRUNETIÈRE niet weinig gehinderd was door dergelijke uitspraken en daarom wilde hij de balans eens opmaken en nagaan in hoeverre de wetenschap aan hare verplichting had voldaan en zoo niet of er dan eigenlijk niet moest worden gesproken van een bankroet der wetenschap. Weliswaar begreep hij terstond, dat de geleerden verontwaardigd zouden zijn over zulk een woord en dat er in de laboratoria om gelachen zou worden. Zelf geeft hij aan met welke argumenten men trachten zou zich te verdedigen, maar dit hindert hem niet. In zijn oogen is het een zeker feit, dat de wetenschap meer dan eenmaal beloofd heeft het aanzien der wereld te veranderen en ten bewijze voert hij nog aan, hetgeen door CONDORCET en ook door RENAN was geschreven omtrent het doel der wetenschap. Ziedaar beloften, aldus eindigt onze schrijver, die een weinig verder gaan dan de eierzucht van een chemicus en een physicus; maar dit zijn beloften, waarin de wetenschap bankroet heeft geslagen.

De physische wetenschappen hadden beloofd het mysterie weg te nemen, maar zij zijn daarin niet geslaagd. Kunnen zij ons zeggen van waar wij gekomen zijn, wie wij zijn en waar wij heengaan? De philologische wetenschappen, hebben zij hun taak volbracht? Heeft de geschiedenis van het volk van Israel niet iets bijzonders, wat bij geen enkel ander volk gevonden wordt? Blijft er tusschen het Boeddhisme en het Christendom niet altijd een kloof bestaan, die zich niet laat overbruggen? En de historische wetenschappen hebben ons wel veel nieuwe dingen geleerd maar hebben zij ons getoond, dat ook de historie aan bepaalde wetten onderworpen is? En indien dit niet het geval is, blijft de historie dan iets anders dan een ijdele nieuwsgierigheid?

Indien dit alles, aldus vervolgt BRUNETIÈRE, geen algemeen bankroet kan genoemd worden, dan is het toch een gedeeltelijk failliet en het is duidelijk, dat daardoor het crediet der wetenschap geschokt moet worden. De wetenschap als zoodanig kan geen antwoord geven op alle vragen, die den mensch belangstelling inboezemen, want daartoe heeft zij de hulp der religie noodig en deze kan wel tijdelijk naar den achtergrond gedrongen worden, maar op den duur moet zij weer haar prestige verorveren.

Tot zooverre het artikel van BRUNETIÈRE waarvan ik de lezing nog ten zeerste bij u kan aanbevelen, al heeft het in geen geringe mate den toorn opgewekt van een chemicus als COHEN. Hij acht deze beschouwingen hoogst ongemotiveerd en vindt het niet weinig bedenkelijk, dat in den laatsten tijd ten onzent weer stroomingen opkomen, die hun ontstaan aan dit